

ХЕРСОНСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ
ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

КАФЕДРА ЕКОНОМІКИ, ПІДПРИЄМНИЦТВА ТА ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

**МОДЕРНІЗАЦІЯ ЕКОНОМІКИ:
СУЧАСНІ РЕАЛІЇ, ПРОГНОЗНІ СЦЕНАРІЇ
ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ**

V Міжнародна науково-практична конференція

27-28 квітня 2023 року

**MODERNIZATION OF ECONOMY:
CURRENT REALITIES, FORECAST SCENARIOS
AND DEVELOPMENT PROSPECTS**

V International scientific-practical conference

27-28th of April 2023

**Херсон – Хмельницький, 2023
Kherson – Khmelnytskyi, 2023**

ОРГАНІЗАТОРИ КОНФЕРЕНЦІЇ:**Міністерство освіти і науки України (Ministry of Education and Science of Ukraine)****Голова організаційного комітету конференції (Head of the Conference):**

Шандова Наталія Вікторівна (Shandova Nataliia) – д.е.н., професор, завідувач кафедри економіки, підприємництва та економічної безпеки (Doctor of Science (Economics), Professor)
ХЕРСОНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ, м. Херсон – м. Хмельницький, Україна

Заступник голови організаційного комітету конференції (Coordinator of the Conference):

Олійник Наталія Миколаївна (Oliinyk Nataliia) – к.т.н., доцент, доцент кафедри економіки, підприємництва та економічної безпеки (Ph.D, Associate Professor)
ХЕРСОНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ, м. Херсон – м. Хмельницький, Україна

Члени організаційного комітету конференції:

Алі Солтани (Ali Soltani) – PhD, MURP, BE., PIA, Professor of Urban Design/Planning
ШИРАЗСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ, м. Шираз, Іран (SHIRAZ UNIVERSITY, Shiraz, Iran)
УНІВЕРСИТЕТ ПІВДЕННОЇ АВСТРАЛІЇ, м. Аделаїда, Австралія (UNIVERSITY OF SOUTH AUSTRALIA, Adelaide, Australia)
УНІВЕРСИТЕТ ФЛІНДЕРС, м. Аделаїда, Австралія (FLINDERS UNIVERSITY, Adelaide, Australia)

Сабольч Нагі (Szaboles Nagy) – habil., PhD, M.Sc. in Business Economics, Vice Dean for International Relations, Head of Department of Marketing Strategy & Communication, Associate Professor
УНІВЕРСИТЕТ МІШКОЛЬЦА, м. Мішкольц, Угорщина (UNIVERSITY OF MISKOLC, Miskolc, Hungary)

Жартай Жанибек Маратович (Zhartai Zhanibek) – PhD, асоційований професор, завідувач кафедри економіки та міжнародного бізнесу (PhD, Associate Professor, Head of the Department)
КАРАГАНДИНСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ АКАДЕМІКА Є.А. БУКЕТОВА, м. Караганда, Республіка Казахстан (KARAGANDY UNIVERSITY NAMED AFTER ACADEMICIAN E.A. BUKETOV, Karaganda, Republic of Kazakhstan)

Чарекішвілі Лія (Charekishvili Lia) – Academic Doctor, Professor
ЄВРОПЕЙСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ, м. Тбілісі, Грузія (EUROPEAN UNIVERSITY, Tbilisi, Georgia)

Джуретич Гордана (Đuretić Gordana) – PhD, Associate Professor of the Department of Management
УНІВЕРСИТЕТ «УНІОН – НИКОЛА ТЕСЛА», м. Белград, Сербія (UNIVERSITY «UNION – NIKOLA TESLA», Belgrade, Serbia)

Ковальов Анатолій Іванович (Kovalyov Anatoliy) – д.е.н., професор, ректор
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ, м. Одеса, Україна

Лігоненко Лариса Олександрівна (Ligonenko Larysa) – д.е.н., професор, професор кафедри бізнес-економіки та підприємництва
ДВНЗ «КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА», м. Київ, Україна

Орехова Альвіна Іванівна (Oriekhova Alvinna) – д.е.н., професор, в.о. завідувача кафедри менеджменту імені професора Л.І. Михайлової
СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ, м. Суми, Україна

Кубіній Наталія Юрївна (Kubiniy Natalya) – к.е.н., професор, Заслужений економіст України, професор кафедри економіки і підприємництва, директор Бізнес-центру УжНУ
ДВНЗ «УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ», м. Ужгород, Україна

М 74 Модернізація економіки: сучасні реалії, прогнозні сценарії та перспективи розвитку: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (27-28 квітня 2023 р., м. Херсон – м. Хмельницький). – Херсон : Видавництво ФОП Вишемирський В.С., 2023. – 549 с.

ISBN 978–617–8187–00–2

Рекомендовано до друку Вченою радою факультету міжнародних економічних відносин, управління і бізнесу ХНТУ (Протокол № 11 від 17.05.2023 р.)

Матеріали учасників конференції друкуються в авторській редакції. За дотримання норм авторського права та достовірність наведених фактичних даних відповідає автор матеріалів.

УДК 330.3-026.16

ISBN 978–617–8187–00–2

© Херсонський національний технічний університет, 2023
© Kherson National Technical University, 2023

ЗМІСТ
CONTENT

Секція: ЕКОНОМІКА, ПІДПРИЄМНИЦТВО ТА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ
Section: ECONOMY, ENTREPRENEURSHIP AND MANAGEMENT OF ENTERPRISES

Аверчева Н.О., Шевченко М.І. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ СУЧАСНОГО РОЗВИТКУ ГАЛУЗІ ПТАХІВНИЦТВА.....	12
Ali Soltani, Arman Tavakoli, Mohammad Hosseinpoor, Hassan Izady, Hamed Najafi Kashkooli. ROAD NETWORKS AND LOCATION SELECTION OF LARGE-SCALE INDUSTRIES: A CASE STUDY OF FARS PROVINCE, IRAN.....	15
Бажанова Н.В., Бак Н.А. СУТНІСНА ХАРАКТЕРИСТИКА УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ.....	21
Бержанір А.Л. СОЦІАЛЬНА СПРЯМОВАНІСТЬ СПІВПРАЦІ БІЗНЕСУ ІЗ МІСЦЕВИМИ ГРОМАДАМИ.....	23
Білобжицька Т.Ю., Франчук Т.М. ЕЛЕКТРОННИЙ ДОКУМЕНТООБІГ В УМОВАХ ВІЙНИ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ.....	25
Боровік Л.В., Костюнін Д.К. РОЗВИТОК ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ.....	27
Бунчак Д.О., Тарасюк А.В. РОЛЬ МАЛИХ ТА СЕРЕДНІХ ПІДПРИЄМСТВ У РОЗВИТКУ ЗЕЛЕНОГО БІЗНЕСУ.....	29
Гладун Ю.І. (Науковий керівник Ткачук Н.М.) ОСОБЛИВОСТІ ІНФЛЯЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	31
Губарева І.О., Крячко Є.М. ПЕРЕДУМОВИ ВПРОВАДЖЕННЯ КОНЦЕПЦІЇ ЦИРКУЛЯРНІСТІ В ЛІСОПРОМИСЛОВОМУ КОМПЛЕКСІ УКРАЇНИ.....	33
Давидов Є.О., Оболенцева Л.В. ПРО СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ «ЕКОНОМІЧНА РЕЗУЛЬТАТИВНІСТЬ» ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ СФЕРИ ОБСЛУГОВУВАННЯ.....	35
Денисенко І.С. ПЛАТФОРМА РИНКУ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ.....	37
Eisen George, Kubiniy N., Kubiniy V. MODERN METHODS OF STRATEGIC ANALYSIS AND THEIR POLITICAL AND ECONOMIC BRANCHES.....	40
Жалдак Г.П., Токарська С.П. ЄВРОІНТЕГРАЦІЯ ФАРМАЦЕВТИЧНИХ ПІДПРИЄМСТВ: БАРИ'ЕРИ ТА МОЖЛИВОСТІ.....	42
Завадяк Р.І., Ножов Е.М., Сипливий А.О. СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ЛЮДСЬКИМ РОЗВИТКОМ В УМОВАХ ІНТЕНЦІАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ.....	46
Захаркевич Н.П., Рябов М.О. СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА.....	48
Зінкевич В.І. УПРАВЛІННЯ СТІЙКИМ РОЗВИТКОМ ПІДПРИЄМСТВА.....	52
Іщук С.О., Жулканич В.О. ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВОГО СЕКТОРА ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ.....	54
Ivanova T.V. STAGES OF IMPLEMENTATION OF RESPONSIBLE INNOVATIONS AT ENTERPRISES.....	58
Jurkovičová Lujza, Laponoh I., Saray M. FACTOR APPROACH TO MANAGEMENT OF THE COMPETITIVENESS OF THE ENTERPRISE, THE REGION, THE NATIONAL ECONOMY.....	60
Кобзева Л.Д. (Науковий керівник Латкіна С.А.) НАПРЯМКИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ СУЧАСНОГО ПІДПРИЄМСТВА.....	62
Конопельнюк Т.А. ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ БАГАТОФУНКЦІОНАЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА.....	66
Корват О.В. ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЕКОСИСТЕМ В ЦИФРОВІЙ ЕКОНОМІЦІ.....	68

**Секція: ДЕМОГРАФІЯ, ЕКОНОМІКА ПРАЦІ, СОЦІАЛЬНА ЕКОНОМІКА І
ПОЛІТИКА**

Section: DEMOGRAPHY, LABOR ECONOMICS, SOCIAL ECONOMICS AND POLITICS

Alekseyenko L., Tulai O. GLOBAL DIGITAL TRANSFORMATION OF THE SOCIAL SPHERE IN THE CONTEXT OF NEW HORIZONS OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT POLICY.....	209
Біліченко С.П. ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ.....	211
Жовнір С.М. МІГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В УКРАЇНІ: ГОЛОВНІ РИЗИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ В УМОВАХ ВІЙНИ ТА ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ.....	215
Захаркевич Н.П., Банашко О.О. СУТНІСТЬ МОТИВАЦІЇ ПЕРСОНАЛУ НА ПІДПРИЄМСТВІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ.....	218
Івашко Л.М., Філатова М.О. ОГЛЯД СЕКТОРУ ОНЛАЙН-ШКІЛ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У СИСТЕМІ ELEARNING В УКРАЇНІ.....	220
Лисенко А.М. СУЧАСНІ НАПРЯМИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ.....	222
Маргітич В.В., Станіслав І.В., Довбиш М.М. ПРОДУКТИВНІСТЬ ПРАЦІ ЯК РЕЗУЛЬТАТ ТА МАРКЕР ЛЮДСЬКОГО РОЗВИТКУ.....	224
Миколайчук І.П., Волошук В.І., Ганушевич В.В. ЗМІНИ У ПОЛІТИЦІ ТА СТРУКТУРІ ЗАЙНЯТОСТІ ПЕРСОНАЛУ В УМОВАХ ВІЙНИ.....	226
Мігович В.П., Щур В.М., Дубовий О.І. ІНТЕНЦІАЛЬНА ЕКОНОМІКА ТА ЕКОНОМІКА КОНФЛІКТІВ: СКЛАДОВІ ТА ЇХ ВЗАЄМОДІЯ.....	229
Могильна Л.М. РОЛЬ ЛІДЕРА В УПРАВЛІННІ ПЕРСОНАЛОМ.....	231
Мороз В.Р., Міллер М.П., Остапчук Д.В. ІННОВАЦІЇ В УПРАВЛІННІ ЛЮДСЬКИМ РЕСУРСОМ ЯК ОДИН З СУЧАСНИХ НАПРЯМІВ СТРАТЕГІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ.....	234
Oliinyk N., Lyzhenkova T., Daniuk D. PECULIARITIES OF THE CURRENT NORMATIVE LEGAL ACTS REGULATING THE PROCESSES OF PERSONNEL MANAGEMENT UNDER MARTIAL LAW.....	236
Пристайко Ю.В., Малікова І.П. БЕЗРОБІТТЯ ЯК СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА ПРОБЛЕМА УКРАЇНИ.....	239
Сотник І.М., Уніат Л.Д. ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРИВАТНИХ ПІДПРИЄМЦІВ В УКРАЇНІ.....	242
Charekishvili Lia. TIME USE – SEVERAL MAIN DATA BASED ON TIME USE SURVEY IN GEORGIA.....	245
Щур К.О., Черненко Н.О. ІМПЕРАТИВИ СВІТОВОЇ ДЕМОГРАФІЇ У XXI ст.....	250

**Секція: МАТЕМАТИЧНІ МЕТОДИ, МОДЕЛІ ТА ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В
ЕКОНОМІЦІ**

**Section: MATHEMATICAL METHODS, MODELS AND INFORMATION
TECHNOLOGIES IN ECONOMICS**

Đuretić V.G., Krasulja D.N. BETWEEN ARTIFICIAL INTELLIGENCE AND TRANSHUMANISM: MORAL AND ETHICAL CHALLENGES.....	253
Rylieiev S., Drin I. PRESENT-DAY SYSTEM OF ECOLOGICAL AND ECONOMIC SECURITY: MANUFACTURING ENTERPRISES AND MATHEMATICAL MODELING.....	255
Сидорук М.В., Сурма А.М. ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЛЯ ВЕДЕННЯ КЛІЄНТСЬКОЇ БАЗИ ДАНИХ.....	258

Список використаних джерел

1. Про зайнятість населення: Закон України від 05.07.2012 р № 5067-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17#Text> (дата звернення 14.04.2023).
2. Жарикова А. Кількість безробітних в Україні сягає 2,9 млн осіб – НБУ. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2023/02/3/696678/> (дата звернення 10.04.2023).
3. Державний центр зайнятості. Аналітична та статистична інформація. URL: <https://www.dcz.gov.ua/analitics/67> (дата звернення 17.04.2023).
4. Національний банк України. Макроекономічні показники. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/macro-indicators> (дата звернення 17.04.2023).
5. Тарасовський Ю. Безробіття в Україні залишатиметься у 2023 році на рівні 26% – НБУ. URL: <https://forbes.ua/news/bezrobittya-v-ukraini-zalishatimetsya-u-2023-rotsi-na-rivni-26-nbu-03022023-11513> (дата звернення 14.04.2023).

Сотник І.М.

*д. е. н., професор, професор кафедри економіки, підприємництва
та бізнес-адміністрування,
Сумський державний університет,
м. Суми, Україна*

Уніат Л.Д.

*студент Навчально-наукового інституту бізнесу,
економіки та менеджменту,
Сумський державний університет,
м. Суми, Україна*

ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРИВАТНИХ ПІДПРИЄМЦІВ В УКРАЇНІ

Вагомого впливу на економічний розвиток країни завдає суспільство, його рівень освіченості, грамотності, компетентності у певних видах роботи. Саме в системі професійної та вищої освіти формується відмінне середовище для втілення інноваційних ідей, започаткування власної справи. Випускники освітніх закладів стають найманими працівниками, багато хто створює власний бізнес та робочі місця, відбувається залучення нових трудових ресурсів до безперервного потоку виробничих процесів, а наприкінці соціально-трудової діяльності постають питання пенсійного забезпечення. В Україні, як і в європейських державах, значну частку у структурі населення посідають літні люди, тож проблеми гідних пенсійних виплат громадянам за їх колишню працю є надзвичайно актуальними. Зважаючи на формування і розширення класу приватних підприємців в Україні, які не є найманими працівниками, загострюються питання їх пенсійного забезпечення з урахуванням соціальної справедливості та гідного життя по завершенню трудової діяльності.

Відповідно до Закону України «Про пенсійне забезпечення» кожен працівник по досягненню пенсійного віку має право на пенсію. Загалом пенсійна система є сукупністю різноманітних державних та приватних інститутів, що формують особливі відносини між державою і людьми, які потребують соціальної (у тому числі пенсійної) допомоги, шляхом утворення спеціальних фондів. Основною категорією пенсійної системи є пенсії (латин. *pensio* – платіж), тобто сума грошових виплат, яку одержує громадянин (враховуючи законодавство країни) при досягненні пенсійного віку або інших умов (інвалідність, втрата годувальника) [1].

Аналіз сучасної наукової літератури свідчить, що на сьогодні у світі склалися три основні державні стратегії пенсійного забезпечення: солідарна (на основі єдиного соціального внеску (ЄСВ)), накопичувальна (на основі відрахунку коштів від заробітної плати на персональні пенсійні рахунки) і змішана (добровільно-накопичувальна) (ґрунтується на добровільних внесках працюючих на їх особисті пенсійні рахунки) [2]. Перша із зазначених стратегій є зараз панівною в Україні. Відповідно до неї, пенсії сьогоденним пенсіонерам виплачуються за рахунок відрахувань офіційно зайнятих працездатних осіб, тобто сучасні працівники утримують пенсіонерів фактично за свій рахунок. Така державна стратегія має значні системні вади, оскільки в умовах старіння нації пенсійна система перетворюється на фінансову піраміду з хиткою основою. Зважаючи на багатомільярдний щорічний дефіцит Пенсійного фонду України останніми роками, вже через 10-15 років пенсійна система може поринути у повний колапс і не спроможна буде забезпечити навіть пенсійні виплати, що відповідали хоча б прожитковому мінімуму. Тож наразі український уряд намагається поступово перейти до другої стратегії, щоб персоналізувати пенсійні внески та зробити саме працівника відповідальним за свою майбутню пенсію від держави.

Як і звичайні громадяни, приватні підприємці-фізичні особи також мають право на виплату пенсійного забезпечення. Проте тут є декілька нюансів з приводу страхового стажу, оподаткування, доходів і т.д. [3]. Сьогодні, щоб вийти на заслужений відпочинок та отримувати пенсійні виплати у 60 років, українці повинні мати не менше 30 років трудового страхового стажу. Те саме правило стосується і приватних підприємців. Нюансом є те, що до страхового стажу останніх зараховуються лише періоди, за які було сплачено пенсійні відрахування та ЄСВ не менше його мінімального обсягу [4]. За чинним законодавством платники єдиного податку мають право самостійно визначати розмір доходу для сплати внесків, проте він не може бути менше за 1 і більше за 15 мінімальних зарплат (МЗП)). Уникати сплати ЄСВ є протизаконним.

Приватні підприємці, які працюють на загальній системі оподаткування, сплачують внесок з чистого доходу, але у них також існують обмеження між 1 і 15 МЗП на місяць. Тобто якщо чистий місячний дохід більший за 15 МЗП, то ЄСВ сплачується тільки з 15 МЗП. Отже, якщо бізнес працював з прибутком, розмір якого на місяць більше МЗП, то і пенсія підприємця може бути вищою [5]. Якщо ж приватний підприємець регулярно сплачує пенсійні внески через ЄСВ у мінімальному розмірі, то може розраховувати лише на мінімальну пенсію [4].

Відповідно законодавства України з 1 січня по 31 грудня 2017 року підприємцям першої групи дозволили сплачувати ЄСВ у половину менше розміру мінімального страхового внеску. Вже з 01.01.2018 їх зобов'язали відраховувати єдиний податок, не менший за мінімальний страховий внесок. Натомість місяці 2017 року включають до страхового стажу як повні місяці, що в автоматизованому вигляді зафіксується у відповідних пенсійних органах. Однак якщо інформація з приводу нарахування податків у 2017 році відсутня у персоналізованій пенсійній системі, то необхідно звертатися до податкової служби [3].

Для того щоб забезпечити пенсійні виплати у перспективі, майбутнім пенсіонерам потрібно приділяти велику увагу збереженню, правильності документів про стаж, сплату податків і т.п. Підприємці і наймані працівники загалом мають самостійно дбати про власні надходження, бути чесним перед собою та державою [3]. Таким чином, сучасна система формування пенсій підштовхує громадян і, зокрема, приватних підприємців, створювати власні пенсійні заощадження в обмежених рамках державної пенсійної системи або ж необмежених рамках приватних пенсійних, інвестиційних та інших фондів і банківських установ. Проте враховуючи економічну нестабільність в країні, де триває війна, високий рівень інфляції і банкрутства підприємств, банків, приватних пенсійних фондів, завдання щодо пенсійних накопичень та їх збереження є надзвичайним викликом.

Так, 2019-2022 роки були доволі нестабільними як для пенсійного забезпечення, так і функціонування національних економік в цілому. Спочатку весь світ страждав від пандемії коронавірусу, зараз Україна бореться за свою незалежність, за право бути вільною державою. Всі ці події суттєво впливають на ефективність діяльності суспільства та країни загалом. Щоб підтримати дух громадян, стимулювати їх до активізації соціально-економічних і трудових процесів, український уряд запроваджував зменшення податкових виплат для підприємців (нарахування стажу та суми пенсійних виплат), підвищував пенсії, але, як відомо, ці дві складові мають пряму залежність. Тобто при зниженні податкових надходжень знижуються обсяги видатків національного бюджету на соціальні цілі, тому виникає дефіцит, що потребує власних державних вкладень або залучення іноземного капіталу для його покриття.

Отже, пенсійне забезпечення працівників загалом та приватних підприємців – фізичних осіб зокрема відіграє важливу роль у соціальній підтримці громадян України. Законодавці постійно вдосконалюють принципи надання виплат, намагаються застосовувати антикризове регулювання. Перед державою все гостріше постає питання реформування підвалин пенсійного забезпечення, а саме здійснення переходу від солідарної системи до накопичувальної. Це дасть більше гарантій для отримання високих пенсійних виплат у майбутньому як приватним підприємцям, так і звичайним робітникам.

Водночас, панівна державна пенсійна система, навіть персоналізована, без підкріплення можливостями для приватних пенсійних накопичень у недержавних пенсійних фондах може не допомогти у вирішенні питання низьких пенсій для приватних підприємців або навіть їх відсутності через нерегулярні страхові внески. Світовий досвід пропонує дві альтернативи у такій ситуації: по-перше, піднімати розмір страхових внесків та, по-друге, збільшувати пенсійний вік. Проте застосування обох альтернатив може викликати соціальну протидію. Зокрема, для України підвищення сум пенсійних внесків може призвести до того, що ще більше підприємців перейдуть у тіньовий сектор, щоб зменшити податкове навантаження на бізнес, якому і так важко в умовах війни. З іншого боку, зростання пенсійного віку, до якого і так не доживає значна частина українців, особливо чоловіків, через низьку середню тривалість життя, може викликати справедливе обурення суспільства, як це мало місце у багатьох європейських країнах, що підвищували пенсійний вік. Тому, на нашу думку, найбільш перспективним в сучасних реаліях України є продовження реформ пенсійної системи в контексті переходу до державних накопичувальних персоналізованих пенсійних рахунків разом з наданням можливості і заохоченням створювати власні добровільні пенсійні рахунки кожному громадянину.

Так, державі варто опікуватися питанням забезпечення мінімальних пенсій для кожного, хто сплачує державні пенсійні внески. Це гарантуватиме прожитковий мінімум теперішнім працюючим особам по виходу на пенсію. Натомість, для забезпечення гідних пенсій держава має створити умови, за яких приватним підприємцям і найманим працівникам буде вигідно відкривати власні недержавні пенсійні рахунки та піклуватися про свою майбутню пенсію самостійно. Для цього необхідно вдосконалювати чинне законодавство щодо підтримки і надання державних гарантій для недержавних пенсійних фондів, економічного стимулювання розвитку їх діяльності, щоб працюючим було вигідно і безпечно вкладати свої заощадження у такі установи. Крім того, варто запровадити пільгове оподаткування таких вкладень для працівників, звільнивши ці кошти, наприклад, повністю або частково від сплати податку на доходи фізичних осіб за умови розміщення їх на строк не менше 3-5 років на пенсійних рахунках спеціалізованих державних або недержавних пенсійних установ чи банків, що мають відповідну державну ліцензію. Це є економічно виправданим для держави у довгостроковій перспективі, оскільки сприятиме зростанню інвестицій в національну економіку, розвитку пенсійного бізнесу, скороченню державних видатків на соціальне і пенсійне забезпечення та формуванню гідних пенсій для кожного громадянина, який відповідально ставиться до власної старості.

Публікацію підготовлено в рамках виконання проєкту Модуль Жана Моне «Соціальна солідарна економіка: впровадження досвіду ЄС для сталого розвитку» (SSExpEU-101047518-GAP-101047518) (2022–2025), що фінансується Європейським Союзом.

Список використаних джерел

1. Про пенсійне забезпечення : Закон України № 1788-ХІІ (ост. ред. від 14.08.2021 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1788-12#Text> (дата звернення 22.03.2023).
2. Які пенсійні системи працюють у країнах світу. *Слово і діло*. 2020. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2020/10/08/infografika/suspilstvo/yaki-pensijni-systemy-pracuyut-krayinax-svitu> (дата звернення 22.03.2023).
3. Приватні підприємці, подбайте про майбутню пенсію! *Великописарівська районна державна адміністрація*. 2023. URL: <http://vpr.sm.gov.ua/index.php/uk/gumanitarna-politika/pensiyne-zabezpechennya/5265-privatni-pidpriemtsi-podbajte-pro-majbutnyu-pensiyu> (дата звернення 23.03.2023).
4. Ткаченко В. Пенсія для ФОП в Україні: на яку суму можуть розраховувати підприємці. *Факти*. 2023. URL: <https://fakty.com.ua/ua/ukraine/suspilstvo/20220916-pensiya-dlya-fop-v-ukrayini-na-yaku-sumu-mozhut-rozrahovuvaty-pidpruyemtzi/> (дата звернення 23.03.2023).
5. На яку пенсію може розраховувати ФОП. *Raiffeisen bank*. 2021. URL: <https://raiffeisen.ua/biznesu/blog/na-yaku-pensiyu-mozhe-rozrahovuvati-fop-332> (дата звернення 23.03.2023).

Charekishvili Lia

*Academic Doctor, Professor,
European University,
Tbilisi, Georgia*

TIME USE – SEVERAL MAIN DATA BASED ON TIME USE SURVEY IN GEORGIA

Abstract

From domestic chores to caring for loved ones, around the world people collectively spend 16 billion hours on unpaid care work every day. The backbone of thriving families, communities and economies, this work largely falls on women, as they spend three times longer on unpaid work than men globally.

As a result, they suffer from time poverty, have less time to engage in paid labour, or take advantage of career or personal development opportunities. Disproportionate share of the world's unpaid care work continues to be a major impediment to women's economic empowerment and gender equality, as well as human, economic and social development more broadly.⁶ The challenge is particularly great in developing countries, because of limited access to basic infrastructure and public services, the more arduous nature of the work, and the lesser extent to which men carry out unpaid care work.⁷

The movement to recognize and value unpaid care work, which falls almost exclusively on women, has a powerful ally – the Time Use Survey (TUS). Worldwide, TUS measure the contribution of women's unpaid work to national well-being and analyze gender inequalities by uncovering the differences in time spent on paid and unpaid work by women and men.

¹ UN Women, 2022. A Toolkit On Paid and Unpaid Care Work: From 3Rs to 5Rs. Economic Empowerment Section. New York: UN Women. <https://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2022/07/a-toolkit-on-paid-and-unpaid-care-work>

² OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development). 2014. "Unpaid Care Work: The missing link in the analysis of gender gaps in labour outcomes." Issues paper. <https://www.oecd-ilibrary.org/sites/4d0229cd-en/index.html?itemId=/content/component/4d0229cd-en#figure-d1e414>

Наукове електронне видання

**МОДЕРНІЗАЦІЯ ЕКОНОМІКИ:
СУЧАСНІ РЕАЛІЇ, ПРОГНОЗНІ СЦЕНАРІЇ
ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ**

Матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції

27-28 квітня 2023 року

Scientific publication

**MODERNIZATION OF ECONOMY:
CURRENT REALITIES, FORECAST SCENARIOS
AND DEVELOPMENT PROSPECTS**

Proceedings of the V International scientific-practical conference

27-28th of April 2023

ISBN 978-617-8187-00-2

(електронне видання)

Підписано до друку 9.06.2023. Формат 60x 84/16.

Гарнітура Times New Roman.

Ум. друк. арк. 41,97. Обл.-вид. арк. 45,13.

Замовлення № 3083.

Книжкове видавництво ФОП Вишемирський В.С.

Свідоцтво про внесення до державного реєстру суб'єктів видавничої справи:

серія ХС № 48 від 14.04.2005 р.

видано Управлінням у справах преси та інформації

73000, Україна, м. Херсон, вул. Соборна, 2.

Тел. +38 (050) 133-10-13

e-mail: printvvs@gmail.com